MUMBAI SAMACHAR

Kerala Diary

Date : 5.1.2020 | **Edition : Mumbai** | **Page :** 12 | **Clip size (cm) : W:** 10 **H:** 22

કેરળ ડાયરીઃ કમ્યુનિસ્ટ કેરળનું સેક્યુલરિઝમઃ તેજાના એટલે જાણે નાગમણિ!

હિમાલયનાં શિખરોને બાદ કરતાં ભારતમાં સૌથી ઊંચું શિખર કેરળનું અન્નામુડી છે. અન્નામલાઈનાં જંગલ અને પર્વતમાળાઓ વચ્ચે સ્થિત આ ઉત્તુંગ પર્વત એ કેરળના પ્રાકૃતિક વૈવિધ્યનું વધુ એક પ્રતીક છે. મલપ્પુરમ વિસ્તારમાં સ્થિત કન્નિમારી નામનું ઝાડ એ પૃથ્વીનું સૌથી જૂનું વૃક્ષ છે. ભરપૂર હરિયાળીને લીધે અહીં પહોળા હાઈ-વે બનાવવા સરળ નથી. એક માર્ગ બનાવવા કદાચ લાખો વૃક્ષો કાપવાં પડે. એટલે જ અહીં રસ્તાઓ બહુ પહોળા નથી. એક શહેરથી બીજા શહેરનું અંતર ૧૦૦ કિલોમીટર હોય તો આપણે ત્યાં કારમાં દોઢ-બે કલાક થાય. કેરળમાં ત્રણેક કલાક તો ગણી જ લેવાના. ફોર ટ્રેક રસ્તાના તો દર્શન જ દુર્લભ.

રસ્તાની બેઉ તરફ દર બે-પાંચ કિલોમીટરે એકાદ ગામડું આવતું જ હોય. જોકે, અમારો અનુભવ તો એવું કહે છે કે, હાઈ-વે પર માનવ વસાહત ન હોય તેવો સળંગ એક કિલોમીટરનો ટુકડો પણ અમે ક્યાંય ન જોયો. કુમારકોમથી સો-સવાસો કિલોમીટર દૂર કોઈ ટૂરિસ્ટ સ્પોટ પર સવારે જઈને રાત્રે અમારે પરત ફરવું હોય તો રાત્રે ત્રણ વાગ્યે જ અમારે જાગી જવું પડતું. ચાર-સાડાચારે તો નીકળી જવું પડે. અહીં લોકોની સવાર વહેલાં જ પડી જાય, પરંતુ આપણી જેમ વહેલા ચા-નાસ્તો ન મળે. ચારેક વાગ્યે માત્ર અખબારના ફેરિયાઓ, મોર્નિંગ વોકર્સ હોય અને લોટરીના ફેરિયાઓ તથા લોટરીની દુકાનો જ જોવા મળે. અહીં લોટરી પૂર્ણતઃ સરકાર હસ્તક છે. પાંચ-દસ લાખના ઈનામોથી શરૂ કરીને બાર કરોડના બમ્પર જેકપોટ ધરાવતી લોટરીઓ સરકાર જ બહાર પાડે છે. બાર કરોડવાળી લોટરી મોટા તહેવારો નિમિત્તે - વર્ષમાં ત્રણ-ચાર વખત બહાર પડે છે. કિંમતઃ ત્રણસો રૂપિયા.

લોટરીની જેમ શરાબના વેચાણ પર પણ સરકારનો સંપૂર્ણ કાબૂ. હા! બિયર અને વાઈન બીજે ક્યાંથી મળી રહે, પણ વ્હિસ્કી, વોડકા, રમ જેવા હાર્ડડ્રિન્ક સરકારી શોપ્સ પરથી જ મળે. સાંજ પડ્યે આ દુકાનોમાં એવી અને એવડી લાઈન હોય જેવી '૭૦ના દાયકામાં રાશનની સરકારી દુકાનો પર ખાંડ-અનાજ અને કેરોસીન માટે લાગતી. મદિરાપાનમાં પણ કેરળ માથાદીઠ

ખપત બાબતે આખા દેશમાં નંબર વન છે. જોકે, માત્ર આવી નકારાત્મક બાબતોમાં જ રાજ્ય નંબર-વન હોય એવું નથી. છેક ૧૯૩૩માં ત્રિવેન્દ્રમ દેશનું પ્રથમ એવું નગર (મહાનગર નહીં) બન્યું હતું જ્યાં ઘેર - ઘેર વીજળી પહોંચી હોય. આજે કોચ્ચી એરપોર્ટ માત્ર દેશનું નહીં, સમગ્ર દુનિયાનું પ્રથમ 'સોલાર એરપોર્ટ' છે. જરૂરિયાતની તમામ વીજળી એ સૂર્યઊર્જા થકી મેળવે છે, નેટ બેન્કિંગનો ઉપયોગ કરતા સૌથી વધુ લોકો કેરળમાં છે, પંચાયતોને ડિજિટલ નેટવર્કથી જોડવાની સો ટકા પ્રતિશત કામગીરી અહીં થોડાં વર્ષો પૂર્વે જ પૂર્ણ થઈ ચૂકી છે. સરકારી કામગીરીમાં સૌથી ઓછો ભ્રષ્ટાચાર કેરળમાં થાય છે અને સર્વાંગી વિકાસમાં નુકસાનરહિત વિકાસમાં પણ રાજ્ય હાલ દેશમાં અવ્વલ છે.

સામ્યવાદીઓ, માર્ક્સવાદીઓના શાસન અને પ્રભાવ હેઠળ પણ કોઈ રાજ્ય આટલું સંપન્ન કેવી રીતે બની શકે? કેરળ એક કેસ સ્ટડી છે. વાસ્તવમાં અનેક બાબતોને લઈને કેરળનો અભ્યાસ થવો જોઈએ. ઉદાહરણ તરીકેઃ સેક્યુલરિઝમ. જો ભારતમાં ખરેખર સેક્યુલરિઝમ જેવું કશું હોય અને એવું કશું ક્યાંય જોવા મળતું હોય તો એ કેરળ જ છે. જેમ અહીં ચોતરફ નાળિયેરી, કેળ અને હરિયાળી જોવા મળે છે તેમ દરેક મુખ્ય માર્ગો પર, શેરી-ગલીમાં અને ચાર રસ્તે "ઈસુના ઓટલા" પણ જોવા મળે જ. ગુજરાતમાં જેમ બાપા સીતારામના ઓટલા હોય છે અને હનુમાનજીની નાની દેરીઓ હોય છે, તેમ અહીં જિસસના ઓટલા અચૂક દેખાય. હિન્દુ સંતોના કે દેવતાઓના ઓટલા પણ ઓછા નથી. દરેક ગામમાં, ઈવન સાવ ટચૂકડાં ગામડાંમાં પણ અતિશય ભવ્ય કહેવાય તેવા બે-ચાર ચર્ચ તો હોય જ. ગુજરાતમાં જેટલાં પાનનાં ગલ્લાં નહીં હોય, એટલાં ચર્ચ અહીં છે. વિચાર આવે કે શું આપણે સેક્યુલરિઝમનું સુંદર ઉદાહરણ નિહાળી રહ્યા છીએ કે પછી ધર્માંતરણનું વરવું સ્વરૂપ?

"જૈસી જિસ કી સોચ" એવો બાબાભાઈનો ડાયલોગ બોલીને આપણે વાત પડતી મૂકી શકીએ, પણ શું એ વાજબી ગણાશે? બેશક, મંદિરો અને મસ્જિદો પણ કેરળમાં ઓછાં નથી, પરંતુ છેલ્લાં વીસેક વર્ષ દરમિયાન એવી સ્થિતિ છે કે, જો એક મહિનામાં કેરળમાં દસ નવાં ધર્મસ્થાનો બને તો તેમાંથી આઠ ચર્ચ હોય છે, એક મંદિર - એક મસ્જિદ. આ એ જ રાજ્ય છે - જ્યાં સંસ્કૃતની તાલીમનું આજે પણ મહત્ત્વ છે, આ એ જ કેરળ, જ્યાં આયુર્વેદ અનુસંધાનો અને તેના પર આધારિત કેરળ મસાજ, આયુર્વેદિક ચિકિત્સાએ અનેક નવાં, ઉત્તુંગ શિખરો સર્જ્યાં છે. સવાલ એ છે કે શું વિધર્મીઓને કારણે કેરળનું કેરિક ઝાંખું થયું છે? કાટ કે કીટી ગયું છે? કે એ વધુ ઊજળું થયું છે?

ઈતિહાસ અને વર્તમાન પર નજર કરવા જેવું છે.

(જુઓ પાનું ૮) ➤➤

MUMBAI SAMACHAR

Kerala Diary

Date : 5.1.2020 **| Edition : Mumbai | Page :** 12 **| Clip size (cm) : W:** 10 **H:** 22

રંગ છલકે (બારમા પાનાનું ચાલુ)

ભારતનાં કેટલાક શ્રેષ્ઠતમ મંદિરો કેરળમાં સ્થિત છે. આજકાલનાં નહીં, સદીઓથી. કેટલાંક મંદિરો તો ઈસવીસન પૂર્વેથી છે. જેમ સોલંકી યુગનાં મંદિરોનું એક આગવું સ્થાપત્ય છે, પોતીકું સૌંદર્ય છે, તેમ કેરળના મંદિરોની પણ એક આગવી સુંદરતા છે. કેરળ શૈલી અને તમિળનાડુની મંદિર નિર્માણ શૈલી ગણાતી દ્રવિડિયન શૈલીનાં સંયોજનથી બનેલાં અહીંનાં મંદિરો બેજોડ છે, બેનમૂન છે. હિન્દુ ધર્મનાં અનેક પુરાણોમાં અહીંના લગભગ આઠ-દસ મંદિરોનાં ઉલ્લેખો મળે છે. હિન્દુ ધર્મનાં મૂળિયાં જ્યાં આટલી હદે ઊંડા ઊતરી ગયાં હોય અને હિન્દુ ધર્મનો કબીરવડ જ્યાં આટલી હદે ઘેઘૂર થયો હોય ત્યાંનું કલ્ચર આટલી હદે પચરંગી કેવી રીતે બની ગયું?

જરા અથવા જોડાં, જે આપવું હોય એ તેજાનાને આપવું જોઈએ. સ્પાઈસીસ. તજ-લવિંગ, એલચી, જાયફળ, જાવંત્રી, હળદર, સૂંઠ અને તમાલપત્રને. આ બધું ન હોત તો કદાચ કેરળની અને ભારતની સ્થિતિ અલગ જ હોત. બિલકુલ અલગ. સદીઓ અગાઉ પણ કેરળ એટલે જાણે તેજાનાનું વૈશ્વિક પાટનગર હતું અને કોચીનના બંદરગાહથી જગત આખામાં તેની નિકાસ થતી. આ વ્યાપારને કારણે આખી દુનિયાની વેપારી પ્રજાનું કેરળ તરફ ધ્યાન ખેંચાયું. અહીંના કાલિકટ ખાતે વાસ્કો-ડી-ગામાએ પ્રથમ વખત પગ મૂક્યો, દુનિયા આખીમાંથી ખ્રિસ્તીઓ અહીં આવ્યા, યહૂદીઓ પણ આવ્યા અને મુસ્લિમો પણ ખરા. એટલે જ ભારતનું સૌપ્રથમ ચર્ચ કેરળમાં બન્યું, પ્રથમ યુરોપિયન ચર્ચ પણ કેરળમાં નિર્માણ પામ્યું, ભારતની પ્રથમ મસ્જિદ અહીં બની અને દેશનું પ્રથમ સિનેગોગ (યહૂદીઓનું મંદિર) પણ અહીંયા જ બન્યું! આટલું ધાર્મિક વૈવિધ્ય ભારતના અન્ય કોઈ જ રાજ્યમાં જોવા ન મળે.

ઈસવીસન ૧૩૪૪માં કેરળના કોડુંગલ્લુર વિસ્તારના કોચંગાડીમાં ભારતનું પ્રથમ સિનેગોગ નિર્માણ પામ્યું. ૧૩૪૧માં કેરળની પેરિયાર નદીમાં ભયાનક પૂર આવ્યું અને તેમાં આ સિનેગોગને ખૂબ નુકસાન થયું. તેની હાલત આમ પણ સારી ન હતી. રહીસહી કસર ધર્માંધ ટીપુ સુલતાને પૂરી કરી. ૧૭૮૯માં કેરળનાં વિવિધ રજવાડાઓ પર તેણે ચઢાઈ કરી અને આ યહૂદી ધર્મસ્થાનનો પૂર્ણતઃ ધ્વંસ કર્યો. એ પછી યહૂદીઓએ તેનો જીર્ણોદ્ધાર ક્યારેય ન કરાવ્યો. અહીંથી તેઓ સિનેગોગનો શિલાલેખ કોચીન લઈ ગયા અને ત્યાં ''પરદેશી સિનેગોગ'' તરીકે ઓળખાતાં યહૂદી મંદિરમાં એ જડવામાં આવ્યો. કોચીનનું આ 'પરદેશી સિનેગોગ' હાલમાં ભારતનું સૌથી જૂનું કાર્યરત સિનેગોગ ગણાય છે. જોકે, યહૂદીઓની વસતિ કોચીન-કેરળમાં હવે નામશેષ ગણાય છે. યહૂદીઓના અલગ રાષ્ટ્ર (ઈઝરાયલ)ના નિર્માણ પછી ઘણા બધા યહૂદીઓ ત્યાં જતા રહ્યા અને બાકીનામાંથી ઘણા બહેતર ભવિષ્યની અને એજ્યુકેશનની તલાશમાં વિશ્વભરમાં પથરાઈ ગયા.

યહૂદીઓ વિસ્તારવાદી પ્રજા નથી. વિધર્મીઓનું પોતાના ધર્મમાં ધર્માંતરણ કરાવવામાં તેમને ઝાઝો રસ નથી. કદાચ, એ કારણે જ કેરળમાંથી તેઓ ઓલમોસ્ટ ભૂંસાઈ ગયા છે. હિંદુ રાજાઓ પણ કદાચ ક્યારેય ન સમજી શક્યા કે, વેપારની લાલચમાં તેઓ સાંસ્કૃતિક અને ધાર્મિક આક્રમણકારોને ઉત્તેજન આપી રહ્યા છે. કેરળમાં તેજાનાના વેપાર માટે જેટલી વિધર્મી-વિદેશી પ્રજા આવી, એ બધીને જે - તે રાજાઓએ લાલ જાજમ પાથરીને વધાવી લીધી હતી. યહૂદીઓને કોચીનના રાજા ભાસ્કર રવિ વર્માએ અભયવચન આપ્યું હતું કે, ''જ્યાં સુધી ચંદ્ર-સૂર્ય અને પૃથ્વીનું અસ્તિત્વ છે, ત્યાં સુધી યહૂદીઓ તેમના પ્રદેશમાં સુરક્ષિત છે!'' આગળ જતા જતા કોચીનના અન્ય રાજા કેશવરામ વર્માએ યહૂદીઓને 'પરદેશી સિનેગોગ' બાંધવા જમીન પણ આપી. પરદેશી સિનેગોગ એટલે વિદેશથી આવેલા યહૂદીઓનું ચર્ચ. મૂળ કેરળના અનેક હિંદુઓએ પણ યહૂદી ધર્મ અંગીકાર કર્યો હતો, પરંતુ વિદેશી યહૂદીઓ તેમને હંમેશાં તુચ્છ જ ગણતા. પરદેશી સિનેગોગમાં આપણા દેશી, વટલાયેલા યહૂદીઓ પર ઘણાં નિયંત્રણો હતાં.

નાગ માટે તેનો અમૂલ્ય નાગમણિ જ બોજરૂપ બની જાય એવો જ કંઈક ઘાટ સર્જાયો હતો. મસાલા અને તેજાનાએ કેરળને અને સમગ્ર ભારતને ચિક્કાર સમૃદ્ધિ આપી, નામના, યશ-કીર્તિ આપ્યા. અને આ જ સુગંધિત દ્રવ્યોએ કેટલીક કાયમી પળોજણ પણ આપી. ધાર્મિક દૃષ્ટિએ જોઈએ તો કેરળ આજે વિધ-વિધ રંગના ગાભાંઓથી સિવાયેલો બુશકોટ છે. આખો બુશ-શર્ટ તો છે જ નહીં, નકરાં થીગડાં જ થીગડાં. બહુ હકારાત્મક વિચારો ધરાવતા તત્ત્વચિંતકોને જોકે તેમાં પણ સૌંદર્યના દર્શન થાય છે, બેશક, કેરળમાં ઝાઝાં હુલ્લડો થતાં નથી, કોમી દંગલના સમાચારો જવલ્લે જ જાણવા મળે છે, રાજ્ય વિકસિત બન્યું છે. પણ... પણ... પણ.... કેરળના માર્ગે પ્રવેશેલા અને પછી ભારતભરમાં ફેલાઈને સતત વટાળ પ્રવૃત્તિ તથા જેહાદ કરતા વિસ્તારવાદી ધર્મો આજે મૂળભૂત હિન્દુ રાષ્ટ્ર માટે શિરદર્દ છે. શું એ માટે કેરળના વ્યાપારપ્રેમી રાજાઓને માફ કરી શકાય?

કેરળ સહિત દક્ષિણનાં રાજ્યોમાંથી વિશ્વભરમાં મુખ્યત્વે બે પ્રકારની નિકાસ થતીઃ તેજાના અને રેશમ. ઉપરાંત ચંદન, હાથીદાંતની માગ પણ વિદેશોમાં સારી રહેતી. તેજાના અને સિલ્કની માગ જ્યાં ઝાઝી રહેતી એવા દેશો સુધી પહોંચવા ખાસ માર્ગ નિશ્ચિત હતા. ''સ્પાઈસ રૂટ'' અને ''સિલ્ક રૂટ''ના આખા નકશાઓ ઉપલબ્ધ હતા, આજે પણ છે. તેથી જ સદીઓ પહેલાં પણ કેરળના રાજાઓનું ફોકસ માત્ર મરી-મસાલા, સિલ્ક વગેરેના વેપાર પર હતું. જેમ યહૂદીઓ અહીં વેપાર માટે આવ્યા તેમ મુસ્લિમો અને ખ્રિસ્તીઓ પણ આવ્યા. પરંતુ ભારતની પ્રથમ મસ્જિદ, ચેરામન જુમ્મા મસ્જિદનો ઈતિહાસ થોડો અલગ અને રસપ્રદ છે. કોડુંગલ્લુર વિસ્તારના રાજા ચેરામન પેરુમલ ઈસ્લામના રંગે રંગાઈને પોતાનું રાજપાટ છોડી મક્કા જતા રહ્યા. ઘણાં વર્ષો ત્યાં ગાળ્યા પછી એમને વતનનો અહાંગરો લાગ્યો. મક્કાથી પરત ફરતી વેળા માર્ગમાં જ એમનું અવસાન થયું. પરંતુ ઈસ્લામના પ્રચારક એવા મલિક બિન દિનાર નામના એક ભાઈ એમના મૃતદેહને અહીં ફરી લઈ આવ્યા. મલિકભાઈએ પેલા ભૂતપૂર્વ રાજા ચેરામન પેરુમલના હસ્તાક્ષર ધરાવતા અનેક પત્રો સ્થાનિક રજવાડાંને આપ્યા. આ પત્રોમાં ચેરામને ત્યારના રાજાને મસ્જિદ બનાવવા માટે જમીન ફાળવવા અને મંજૂરી આપવા ખૂબ વિનંતીઓ કરી હતી. રાજા પીગળી ગયા. ઈસવીસન ૬૨૯ની સાલમાં ભારતની આ સૌપ્રથમ મસ્જિદનું નિર્માણ થયું.

ચેરામન મસ્જિદ ભારતની પ્રથમ મસ્જિદ છે, કેરળમાં બની છે, હિંદુ સંસ્કૃતિ જ્યાં બાગબાગ હતી ત્યાં બની છે, ત્યારે બની છે. તેથી જ થોડો હિંદુ સંસ્કૃતિનો પ્રભાવ આ મસ્જિદ પર છે. મસ્જિદની સ્થાપનાથી લઈ આજ સુધી પ્રજ્વલિત એક અખંડ દીવો અહીં છે. આ તેલદીપક કદી બુઝાયો નથી. અનેક વખત ઈમારતનું રિનોવેશન થયું, પણ મૂળ ખંડ અને દીવો યથાસ્થિત છે. અહીં આવતા મુસ્લિમ શ્રદ્ધાળુઓ દીવામાં પૂરવા તેલ લઈને આવે છે. મસ્જિદમાં એક નાનકડું મ્યુઝિયમ પણ છે, જે તેનો ઈતિહાસ કહે છે, અલગ - અલગ સમયે મસ્જિદનું સ્વરૂપ કેવું હતું એ જાણકારી આપવા માટે જે - તે સમયની પ્રતિકૃતિ પણ અહીં રખાઈ છે અને અહીંથી માત્ર ૩૦ કિલોમીટર દૂર પલાયુર નામના નગરમાં છે, ભારતનું સૌપ્રથમ ખ્રિસ્તી દેવળઃ સેન્ટ થોમસ ચર્ચ.

ઈસવીસન ૫૨માં ઈશુ ખ્રિસ્તના બાર મુખ્ય પ્રચારકમાંથી એક ગણાતા થોમસ ડિડિમસ કેરળના મુસિરિઝ (ક્રેન્ગનોર)માં આવ્યા. હાલ આ વિસ્તાર થ્રિસુર જિલ્લામાં છે. અહીંના પલાયુર નામના ગામમાં તેમણે ધર્માંતરણના શ્રીખ્રિસ્ત કર્યા. એક હિન્દુને અને એક યહૂદીને વટલાવ્યો. બાદમાં તેઓ મદ્રાસ ગયા અને એ પછી ધર્મના પ્રચારાર્થે ચીન ગયા. થોડાં વર્ષો પછી તેઓ પરત આવ્યા અને કેરળના માયલાપોરમાં ધર્માંતરણની પ્રવૃત્તિ શરૂ કરી. આગળ જતાં તેમને આ બાબતે જ સ્થાનિક રજવાડાં સાથે સંઘર્ષમાં ઊતરવું પડ્યું અને છેવટે તેમની હત્યા થઈ. જ્યાં તેમની હત્યા થઈ હતી એ જગ્યા આજે સેન્ટ થોમસ માઉન્ટ તરીકે વિખ્યાત છે. તેમણે બનાવેલું ચર્ચ આજે દુનિયાભરનાં પર્યટકો માટે અને ભારતનાં વટલાયેલા ખ્રિસ્તીઓ માટે આકર્ષણનું કેન્દ્ર ગણાય છે, આસ્થાનું પણ. સદીઓ અગાઉ બનાવેલું ચર્ચ એકદમ જ જર્જરિત થઈ ગયું હતું. તેથી સત્તરમી સદીમાં રેવરન્ડ ફેનિચીએ તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો. પરંતુ સેન્ટ થોમસે બનાવેલા મૂળ - પ્રથમ ચર્ચના અનેક અવશેષો નવા બાંધકામમાં પણ જાળવી રખાયા છે. (ક્રમશઃ)■